

مقایسه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه و قانون بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:
۱۴۰۴/۷/۲۲

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل:
۲۱۰۷۴

عنوان گزارش:

مقایسه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه و قانون بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور

نوع گزارش: طرح / لایحه راهبردی نظارتی پیش‌نویس قانونی

نام دفتر:

مطالعات بخش عمومی (گروه سرمایه‌گذاری‌های عمومی و مالیه دولت‌های محلی)

تهیه و تدوین:

سیدمهدی فخرفاطمی (گروه سرمایه‌گذاری‌های عمومی و مالیه دولت‌های محلی)

مدیر مطالعه:

محمدحسین معماریان

ناظران علمی:

سیدمحمدحسین فاطمی، علیرضا صدیقی

گرافیک و صفحه‌آرایی:

سمیرا صادقی عسکری

ویراستار ادبی:

زهره عطاردی

واژه‌های کلیدی:

- بودجه عمرانی
- نقش مجلس در بودجه
- قانون بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۴/۲/۱

فهرست مطالب

۷	چکیده.....
۸	خلاصه مدیریتی.....
۱۰	۱. مقدمه.....
۱۱	۲. پیشینه.....
۱۲	۳. تغییرات اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه‌های ملی.....
۱۲	۳-۱. بررسی تغییرات اعتبارات عمرانی دستگاه‌های اجرایی ملی به تفکیک امور.....
۱۳	۳-۲. حذف یا اضافه شدن طرح‌ها در پیوست یک بودجه سال ۱۴۰۴.....
۱۶	۳-۳. لحاظ اعتبار برای طرح‌های متوقف شده.....
۱۶	۳-۴. افزایش یا کاهش اعتبارات طرح‌ها.....
۱۷	۳-۵. تغییر در عناوین طرح‌ها.....
۱۹	۴-۱. بررسی تغییرات اعتبارات ردیف‌های متفرقه (جدول ۹ بودجه).....
۱۹	۴. تغییرات اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای متفرقه.....
۲۲	۵. تغییرات اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی.....
۲۳	۶. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۲۵	منابع و مآخذ.....

فهرست جداول

جدول ۱. خلاصه تغییرات اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) از لایحه قانون بودجه ۱۴۰۴.....	۸
جدول ۲. مقایسه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه و قانون بودجه سال ۱۴۰۴.....	۱۰
جدول ۳. طرح‌های جدید در (پیوست یک قانون بودجه سال ۱۴۰۴) نسبت به لایحه.....	۱۳
جدول ۴. طرح‌های حذف شده از (پیوست یک لایحه بودجه سال ۱۴۰۴).....	۱۶
جدول ۵. طرح‌های متوقف شده در لایحه ۱۴۰۴ که در قانون برایشان اعتبار در نظر گرفته شده است.....	۱۶
جدول ۶. ده طرح با بیشترین مبلغ افزایش اعتبار از لایحه تا قانون.....	۱۷
جدول ۷. طرح‌هایی که عنوان آنها در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ نسبت به لایحه تغییر کرده است.....	۱۸
جدول ۸. اعتبارات عمرانی حذف شده از جدول ۹ لایحه بودجه سال ۱۴۰۴.....	۱۹
جدول ۹. اعتبارات عمرانی جدید در جدول ۹ قانون بودجه سال ۱۴۰۴.....	۲۰
جدول ۱۰. ردیف‌های متفرقه افزایش یافته.....	۲۱
جدول ۱۱. ردیف‌های متفرقه کاهش یافته.....	۲۱
جدول ۱۲. تغییرات در اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی.....	۲۲
جدول ۱۳. مقایسه تغییرات اعتبارات عمرانی در فرایند بررسی لایحه بودجه در پنج سال اخیر.....	۲۴

فهرست شکل‌ها

شکل ۱. نمودار مقایسه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای عمومی در سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۴.....	۱۱
شکل ۲. نمودار مقایسه اعتبارات عمرانی ملی به تفکیک امور.....	۱۲
شکل ۳. رشد اعتبارات عمرانی استانی از لایحه تا قانون بودجه سال ۱۴۰۴.....	۲۳

مقایسه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه و قانون بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور

Doi: 10.22034/report.mrc.2025.1404.33.7.21074

چکیده

گزارش حاضر صرفاً بر مرحله تصویب و نقش مجلس در فرایند بودجه‌ریزی طرح‌های عمرانی متمرکز است و از این رو، به مقایسه و بررسی تفاوت‌های لایحه و قانون بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور در حوزه طرح‌های عمرانی پرداخته است. طبق بررسی‌های انجام شده در این گزارش، مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای عمومی در قانون نسبت به لایحه تغییری نداشته و تغییرات صرفاً در جزئیات بوده است. به طور مشخص، اعتبارات طرح‌های عمرانی دستگاه‌ها ۷/۷ هزار میلیارد تومان افزایش، اعتبارات عمرانی متفرقه ۱۴/۵ هزار میلیارد تومان کاهش، اعتبارات عمرانی استانی ۶/۷ هزار میلیارد تومان افزایش و در نهایت اعتبارات ملی انتقال یافته به استان بدون تغییر بوده است. همچنین در لایحه ستونی با عنوان اعتبارات موضوع قانون استفاده متوازن با بودجه ۱۱۰ هزار میلیارد تومانی در نظر گرفته شده بود که در قانون این ستون بدون تغییر باقی ماند؛ اما سه ستون دیگر با عنوان‌های توازن ۱ با اعتبار ۸/۷ هزار میلیارد تومانی، توازن ۲ (طرح‌های ملی پیوست شماره یک واقع در استان) با اعتبار ۴۲/۸ هزار میلیارد تومانی و در آخر ستون زیرساخت‌های انرژی، ایجاد نیروگاه‌های خورشیدی در دانشگاه‌ها و طرح‌های آبخیزداری و احیای قنوت با اعتبار ۳۶ هزار میلیارد تومانی در نظر گرفته شده است. بنابراین، می‌توان ادعا کرد که تغییرات در حجم بخش‌های مختلف بودجه عمرانی در مجلس بسیار جزئی و حداقلی بوده است که شاید بتوان این موضوع را متأثر از شیوه جدید ارائه لایحه بودجه به مجلس (در دو مرحله) دانست.

بیان / شرح مسئله

حجم بالای طرح‌های عمرانی نیمه تمام در کشور، ضرورت آسیب‌شناسی فرایندهای مربوط به طرح‌های عمرانی دولت را آشکار کرده است. براساس مطالعات پیشین مرکز پژوهش‌های مجلس، این آسیب‌ها در همه مراحل مختلف فرایند طرح‌های عمرانی، از تعریف (دولت)، تصویب (مجلس)، اجرا (دولت) و نظارت (دولت و مجلس) قابل ردیابی است؛ با این حال، گزارش حاضر که به صورت سالیانه منتشر می‌شود، صرفاً بر مرحله تصویب متمرکز است و از این رو به مقایسه و بررسی تفاوت‌های لایحه و قانون بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور در حوزه طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای پرداخته است.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

در این گزارش، ضمن بررسی تغییرات اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (طرح‌های عمرانی) در مسیر بررسی و تصویب لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، به نکاتی اشاره شده که اهم آن به شرح جدول ۱ است. از مقایسه حجم و تعداد تغییرات انجام شده در مجلس و کمیسیون تلفیق بودجه سال ۱۴۰۴ با سال‌های گذشته، نکات مثبت زیر قابل بیان است:

- محدود شدن تغییر در حجم اعتبارات برای دومین سال متوالی (نتیجه تغییر شیوه ارائه بودجه به مجلس در دو مرحله)،
- کاهش سهم اعتبارات متفرقه و همچنین کمتر شدن تغییر در جزئیات و عناوین طرح‌ها.
- همچنین موارد زیر از ویژگی‌های منفی قانون ارائه شده توسط مجلس در بخش بودجه عمومی عمرانی است:
- افزایش قابل توجه تعداد طرح‌های اضافه شده به پیوست (۱) قانون بودجه که به نوعی عقب‌گرد به سال‌های گذشته را نشان می‌دهد،
- افزایش قابل ملاحظه ردیف‌های متفرقه و افزوده شدن برخی طرح‌های جزئی، مبهم و گاهی بدون مجوز در جدول ۹ بودجه.

جدول ۱. خلاصه تغییرات اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) از لایحه تا قانون بودجه ۱۴۰۴ [۱] [۲]

مجموع اعتبارات عمرانی در مصارف عمومی دولت	
۶۰۰/۶ هزار میلیارد تومان ← ۶۰۰/۶ هزار میلیارد تومان	
تعداد طرح‌ها ۲۰۴۲ طرح ← ۲۰۸۷ طرح (۴۶ طرح جدید + ۱ طرح حذف شده)	مجموع اعتبارات عمرانی پیوست ۱ ۳۸۸/۷ هزار میلیارد تومان ← ۳۹۶/۴ هزار میلیارد تومان (۲٪)
اعتبارات دستگاه‌های اجرایی (پیوست ۱ بودجه)	
سایر تغییرات: ۱. برای ۴ طرح با اعتبار ناچیز (طرح‌های متوقف) در لایحه، در مجموع اعتباری در حدود ۸۰ میلیارد تومان در قانون بودجه لحاظ شده است. ۲. اعتبار ۲۰۲ طرح دیگر نیز در مسیر لایحه تا قانون افزایش یافته است؛ اعتبار ۳۸ طرح بیش از ۱۰۰ درصد افزایش یافته است. ۳. عنوان ۱۷ طرح تغییر یافته که عمدتاً حجم فعالیت‌های عمرانی طرح را تحت الشعاع قرار می‌دهد و تبعات و ملاحظات فنی و مالی به همراه دارد.	
مجموع اعتبارات عمرانی متفرقه ۱۱۷ هزار میلیارد تومان ← ۱۰۳ هزار میلیارد تومان (۱۱/۹٪)	
اعتبارات متفرقه (جدول ۹ بودجه)	
سایر تغییرات: ۱. در ۲۶ ردیف (در مجموع حدود ۱۸ هزار میلیارد تومان) اعتبارات متفرقه جدید لحاظ شده است. همچنین، سه ردیف (در مجموع حدود ۱۵ هزار میلیارد تومان) از ردیف‌های متفرقه حذف شده است. ۲. از ردیف‌های موجود، اعتبار عمرانی ۸ ردیف در مجموع ۱/۸ هزار میلیارد تومان افزایش و اعتبار عمرانی ۲ ردیف در مجموع ۳/۸ هزار میلیارد تومان کاهش یافته است.	

مجموع اعتبارات عمرانی در مصارف عمومی دولت	
۶۰۰/۶ هزار میلیارد تومان ← ۶۰۰/۶ هزار میلیارد تومان	
مجموع اعتبارات عمرانی استانی (با لحاظ بازشماری اعتبارات قانون استفاده متوازن)	۲۰۴/۲ هزار میلیارد تومان ← ۲۹۸/۵ هزار میلیارد تومان (۴۶/۲٪ ↑)
<p>اعتبارات استانی (جدول ۱۰ بودجه)</p> <p>سایر تغییرات:</p> <p>۱. ستون «۳ در صد حاصل از صادرات نفت خام و گاز طبیعی» در لایحه برابر با ۳۶/۴ هزار میلیارد تومان بوده که در قانون به عدد ۴۳/۲ هزار میلیارد تومان افزایش پیدا کرده است.</p> <p>۲. در مصوبه مجلس، دو ستون با عنوان‌های «توازن ۱» و «توازن ۲» طرح‌های ملی پیوست شماره یک واقع در استان، به ترتیب به مبالغ ۸/۷ و ۴۲/۸ هزار میلیارد تومان افزوده شده است.</p> <p>۳. در مصوبه مجلس، یک ستون با عنوان «زیرساخت‌های انرژی، ایجاد نیروگاه‌های خورشیدی در دانشگاه‌ها و طرح‌های آبخیزداری و احیای قنوات (انتقالی از جدول ۱۴)» به مبلغ ۳۶ هزار میلیارد تومان افزوده شده است.</p>	

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

با توجه به آمار و ارقام ارائه شده در گزارش و همچنین نظر به حجم بالای طرح‌های عمرانی نیمه تمام در کشور، پیشنهاد می‌شود:

۱ برای ارتقای شفافیت و انضباط مالی و اجرایی دولت، رفع دغدغه‌های نمایندگان مجلس شورای اسلامی، در خصوص رفع عدم توازن‌های استانی و منطقه‌ای، و در نهایت پیشگیری از مداخلات غیر کارشناسی در مسیر تدوین، تصویب و اجرای طرح‌های عمرانی کشور، ضرورت دارد تا اقدام‌های زیر توسط دولت انجام شود:

- تدوین و ارائه سند «رفع عدم توازن‌های استانی و منطقه‌ای» در قالب پیوست استانی بودجه و ارائه شاخص‌های قابل پایش برای سنجش عملکرد دولت در این زمینه در طی سال و پس از اتمام آن (به منظور سوق دادن مجلس شورای اسلامی از اثرگذاری در مرحله تصویب، به تقویت نقش خود در مرحله نظارت)،
- انتشار عمومی و ارائه مطالعات توجیهی فنی، مالی، اجتماعی و زیست‌محیطی به‌ازای تعریف هر طرح جدید در قوانین بودجه سنواتی،
- تعریف طرح‌های عمرانی متفرقه در قالب داده‌های قابل پایش مندرج در پیوست ۱ بودجه، به‌جای ارائه بخش اعظم این اعتبارات در قالب ردیف‌های متفرقه که شفافیت کمتری داشته و متولی مشخصی نیز ندارد.

۲ علاوه بر موارد مورد انتظار از دولت، پیشنهاد می‌شود در مراحل بررسی و تصویب لوایح بودجه سنواتی در مجلس شورای اسلامی، تا حد امکان از ورود به جزئیات طرح‌های عمرانی پرهیز شود؛ به‌ویژه تغییر در عناوین طرح‌ها که امکان‌پذیری طرح‌ها را متأثر کرده و اسناد مطالعاتی و طرح‌های توجیهی پشتیبان را با مشکل مواجه می‌کند.

در نهایت، قابل ذکر است اگرچه پیگیری نیازهای عمرانی و توسعه‌ای حوزه‌های انتخابیه توسط نمایندگان محترم مجلس امری طبیعی است که می‌تواند به بهبود روند خدمت‌رسانی و محرومیت‌زدایی در کشور منجر شود، اما افزایش تعداد طرح‌ها و اعتبارات آنها، بدون رفع موانع تأمین مالی و تخصیص اعتبار لازم به این طرح‌ها، صرفاً شمار طرح‌های عمرانی نیمه تمام در کشور را افزایش داده، موجب تجمع مطالبات معوق پیمانکاران این طرح‌ها شده، مخارج دولت را بالاتر برده و سرمایه اجتماعی را مخدوش می‌سازد. از این رو، تمرکز بر اصلاح کیفیت تأمین منابع مالی بودجه (اصلاحات سمت منابع بودجه) و کنترل و افزایش کارایی هزینه‌ها در بودجه (اصلاحات سمت مصارف بودجه)، اهمیت بیشتری از افزایش مستقیم تعداد و اعتبارات مصوب طرح‌های عمرانی بودجه خواهد داشت.

۱. مقدمه

بودجه کل کشور، آثار مالی مجموعه سیاست‌ها، امور حاکمیتی محوله به سازمان‌ها و وزارتخانه‌ها، و امور تصدی‌گری محوله به شرکت‌ها و بانک‌های دولتی را نشان می‌دهد. مجلس شورای اسلامی نیز در زمان بررسی و تصویب لایحه بودجه سعی در پیگیری منافع ملی از طریق تنظیم راهبردهای کلان بودجه و همچنین اصلاح بودجه یا تغییر برخی جزئیات آن به‌عنوان منتخب مردم دارد که این امر در حوزه اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای خود را بیشتر با شروع طرح‌ها و پروژه‌های جدید و افزایش اعتبارات نشان داده است. بر این اساس، در مسیر بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ در کمیسیون تلفیق و صحن علنی مجلس، تغییراتی حاصل شد که این گزارش در مقام توصیف و تحلیل این تغییرات در زمینه اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای است که با عنوان اعتبارات عمرانی نیز شناخته می‌شوند.

حجم بالای طرح‌های عمرانی نیمه‌تمام در کشور، لزوم آسیب‌شناسی فرایندهای مربوط با طرح‌های عمرانی دولت را آشکار کرده است. براساس مطالعات پیشین مرکز پژوهش‌های مجلس، این آسیب‌ها در همه مراحل مختلف فرایند طرح‌های عمرانی، از تعریف (دولت)، تصویب (مجلس)، اجرا (دولت) و نظارت (دولت و مجلس) قابل ردیابی است؛ با این حال، گزارش فعلی صرفاً بر مرحله تصویب متمرکز بوده و از این رو، به مقایسه و بررسی تفاوت‌های لایحه و **قانون بودجه سال ۱۴۰۴** کل کشور در حوزه طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای پرداخته است. بدیهی است؛ تأکید این گزارش بر آسیب‌های مرحله تصویب بودجه، به معنای چشم‌پوشی از آسیب‌های مهم سایر مراحل، به‌ویژه در مرحله تعریف طرح‌ها در دستگاه‌های اجرایی دولت نیست.

پیش از ورود به مقایسه اعتبارات عمرانی بودجه ۱۴۰۴ از لایحه تا قانون، ذکر این نکته در خصوص نحوه دسته‌بندی اعتبارات در این گزارش ضروری است که اعتبارات عمرانی بودجه از دو بخش اعتبارات عمرانی عمومی و اختصاصی تشکیل می‌شود، اما این گزارش صرفاً به بررسی تغییرات اعتبارات عمرانی عمومی پرداخته است (اعداد مربوط به اعتبارات عمرانی اختصاصی در لایحه و قانون ذکر شده که به دلیل تغییرات بسیار جزئی آن از لایحه تا قانون، از پرداختن به جزئیات صرف نظر شده است).

جدول ۲. مقایسه اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای در لایحه و قانون بودجه سال ۱۴۰۴ [۱] [۲]

دسته‌بندی	اعتبارات لایحه (هزار میلیارد تومان) (سهم از کل)	اعتبارات قانون (هزار میلیارد تومان) (سهم از کل)	رشد اعتبارات از لایحه تا قانون (%)
۱. اعتبارات طرح‌های عمرانی دستگاه‌ها (پیوست یک بودجه)	۳۸۸/۷ (%۶۵)	۳۹۶/۴ (%۶۶)	۲٪
۲. اعتبارات عمرانی متفرقه (جدول ۹)	۱۱۷ (%۱۹)	۱۰۳ (%۱۷)	۱۱/۹٪
۳. اعتبارات عمرانی استانی (جدول ۱۰-ج) (بدون لحاظ کردن اعتبارات استفاده متوازن) ^۱	۸۷/۳ (%۱۴)	۹۴ (%۱۶)	۷/۶٪
۴. اعتبارات ملی انتقال یافته به استان (جدول ۱۰-د)	۷ (%۱)	۷ (%۱)	-
۵. اعتبارات عمرانی اختصاصی	۴۰/۲	۴۰/۱	۰/۲٪
جمع اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای	۶۰۰/۶ (%۱۰۰)	۶۰۰/۶ (%۱۰۰)	-

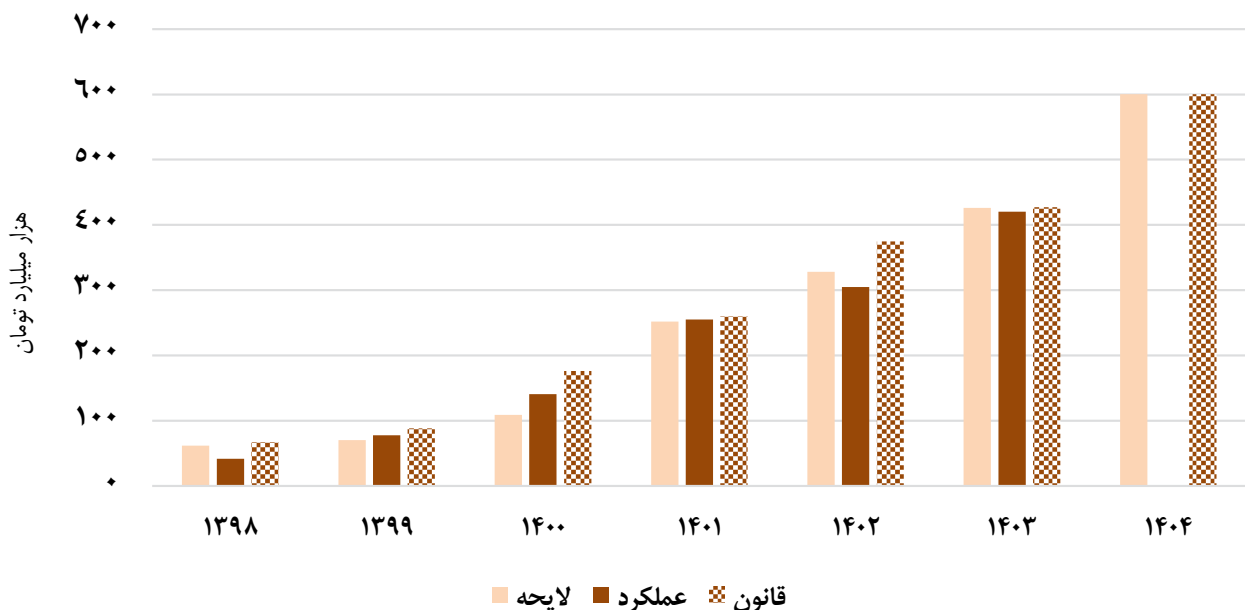
۱. به موجب قانون «استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته و تحقق پیشرفت و عدالت» ۳ درصد از اعتبارات بودجه عمومی دولت به اعتبارات عمرانی استانی اختصاص می‌یابد. از آنجا که این اعتبارات خارج از سقف بودجه محسوب می‌شوند، در اینجا از لحاظ این اعتبارات صرف نظر شده تا سرجمع اعتبارات عمرانی به سیاق لایحه یا قانون بودجه محاسبه شود. نکته قابل توجه، اضافه شدن ستون زیرساخت‌های انرژی و طرح‌های آبخیزداری و فنوار انتقالی در جدول ۱۰-ج قانون است.

مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای عمومی در قانون نسبت به لایحه تغییری نداشته و تغییرات صرفاً در جزئیات بوده است. به‌طور مشخص، اعتبارات طرح‌های عمرانی دستگاه‌ها ۷/۷ هزار میلیارد تومان افزایش، اعتبارات عمرانی متفرقه ۱۴/۵ هزار میلیارد تومان کاهش، اعتبارات عمرانی استانی ۶/۷ هزار میلیارد تومان افزایش و در نهایت اعتبارات ملی انتقال یافته به استان بدون تغییر بوده است.

۲. پیشینه

مقایسه قانون بودجه مصوب مجلس و لایحه بودجه دولت از آن جهت حائز اهمیت است که می‌تواند میزان و کیفیت اثرگذاری مجلس بر جهت‌گیری‌های کلی و جزئیات لوایح بودجه سنواتی را واضح‌تر کند. از این‌رو، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در گزارش‌های سالانه خود نسبت به بررسی، ارزیابی و گزارش این تغییرات در قالب گزارش‌های «از لایحه تا قانون» اقدام می‌شود. در شکل ۱ تلاش شده است تا خلاصه‌ای از یافته‌های گزارش‌های پیشین مرکز پژوهش‌ها در مورد تغییرات اعمال شده در مجلس بر حجم اعتبارات عمرانی لوایح بودجه سنواتی ارائه شود.

شکل ۱. نمودار مقایسه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای عمومی در سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۴ [۳]

از بررسی شکل بالا، چنین برمی‌آید که:

- در سال‌های گذشته، تغییرات اعمال شده در مجلس بر اعتبارات عمرانی لایحه بودجه عموماً به افزایش قابل توجه این اعتبارات منجر شده است؛ با این حال، این روند در سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ تقریباً متوقف شده است.
- در سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۱، عملکرد اعتبارات عمرانی عددی بین عدد لایحه و قانون بوده است. اما در سال ۱۴۰۲ (مشابه سال ۱۳۹۸)، عملکرد اعتبارات عمرانی بودجه به شکل قابل توجهی کمتر از هر دو است که شاید بتوان آن را به خطا در برآورد اولیه دولت نسبت داد. به بیان دیگر، دولت در لایحه بودجه، تعهداتی فراتر از توان مالی خود ایجاد کرده است.

۳. تغییرات اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه‌های ملی

اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه‌های ملی (مندرج در جدول ۷) خود به دو بخش قابل تقسیم است:

۱ اعتبارات عمومی جدول ۷ (مندرج در پیوست یک بودجه)،

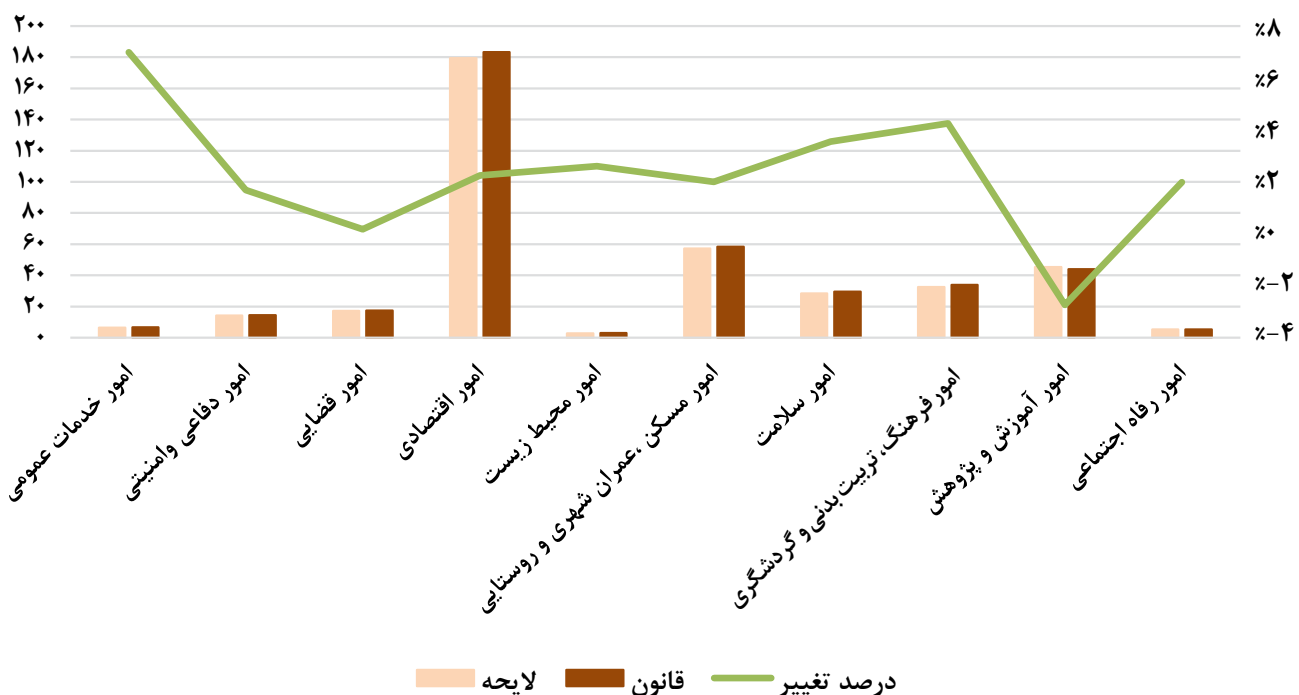
۲ اعتبارات متفرقه جدول ۷ (مندرج در جدول ۱-۷ بودجه).

در فرایند بررسی و تصویب بودجه در مجلس شورای اسلامی، اعتبارات دسته اول حدود ۱۰ هزار میلیارد تومان افزایش و اعتبارات دسته دوم حدود ۲ هزار میلیارد تومان کاهش یافته است. براساس مندرجات پیوست یک لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، تعداد ۲۰۴۲ طرح عمرانی ملی در کشور وجود داشت که این تعداد در قانون بودجه به ۲۰۸۷ طرح رسید. توضیح مربوط به طرح‌های اضافه شده و سایر تغییرات شامل تصویب اعتبار برای طرح‌های متوقف شده، افزایش اعتبار طرح‌های لایحه و تغییر در عناوین طرح‌ها، در ادامه به تفکیک بررسی خواهد شد.

۳-۱. بررسی تغییرات اعتبارات عمرانی دستگاه‌های اجرایی ملی به تفکیک امور

تغییرات اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه‌های اجرایی (اعم از عمومی، متفرقه و اختصاصی) از لایحه تا قانون به تفکیک امور در شکل ۲ گزارش شده است:

شکل ۲. نمودار مقایسه اعتبارات عمرانی ملی به تفکیک امور [۱] [۲]

۱. در لایحه و قانون بودجه سال ۱۴۰۳، جدول ۶ مربوط به برآورد اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب امور و فصول حذف شده و محاسبات این بخش با استفاده از کدهای طبقه‌بندی طرح‌ها انجام شده است.

همان‌طور که در شکل بالا مشاهده می‌شود، بیشترین افزایش نسبی به ترتیب مربوط به امور خدمات عمومی (۴۴۲ میلیارد تومان) و امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری (۱۳۸۱ میلیارد تومان) است. همچنین بیشترین کاهش نسبی مربوط به امور آموزش و پژوهش (۱۲۳۸ میلیارد تومان) بوده است. البته باید در نظر داشت که بخش زیادی از اعتبارات عمرانی در قالب ردیف‌های متفرقه (در جدول ۹ بودجه) یا ردیف‌های استانی (در جدول ۱۰ بودجه) توزیع شده است که به تفکیک امور و فصول قابل ارائه نیست. به همین دلیل، اظهار نظر در خصوص اینکه نمایندگان مجلس شورای اسلامی در فرایند بررسی لایحه بودجه اعتبارات بیشتری برای کدام امور در نظر گرفته‌اند، صرفاً با تکیه بر اطلاعات شکل فوق دقیق نخواهد بود.

۲-۳. حذف یا اضافه شدن طرح‌ها در پیوست یک بودجه سال ۱۴۰۴

در پیوست یک قانون بودجه سال ۱۴۰۴، تعداد ۴۶ طرح جدید نسبت به لایحه اضافه و یک طرح حذف شده است. قابل ذکر است؛ ۱۰ طرح از طرح‌های جدید درج شده در قانون، ماهیت تعمیر و تجهیز (مخارج سرمایه‌ای جاری) دارند. مجموع اعتبارات افزوده شده بابت این تعداد طرح حدوداً مبلغ ۲/۷ هزار میلیارد تومان است که بخش عمده آن (۱/۵ هزار میلیارد تومان) مربوط به طرح «تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات پایگاه‌های امدادی - جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران» است. همچنین اعتبار مربوط به طرح حذف شده برابر با ۴۰ میلیارد تومان است.

جدول ۳. طرح‌های جدید در (پیوست یک قانون بودجه سال ۱۴۰۴) نسبت به لایحه^۱

شماره	عنوان	سال شروع	سال اتمام	اعتبار مصوب سال ۱۴۰۴ (میلیارد تومان)
۱۸۰۱۰۱۱۰۲۶	تخریب و بازسازی مدارس غیراستاندارد و مقاوم‌سازی مدارس دوره متوسطه اول بدون استحکام	۱۳۸۵	۱۴۰۶	۲۸۴۴
۱۹۰۱۰۰۴۰۲۱	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات پایگاه‌های امدادی - جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران	۱۳۶۹		۲۲۰۰
۱۸۰۱۰۱۱۰۲۴	تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی، پرورشی و ورزشی دوره متوسطه اول ملی و استانی	۱۳۹۷	۱۴۰۶	۲۱۲۴
۱۸۰۱۰۱۱۰۳۶	تخریب و بازسازی مدارس غیراستاندارد و مقاوم‌سازی مدارس دوره متوسطه دوم نظری بدون استحکام	۱۳۸۵	۱۴۰۶	۱۰۹۵
۱۸۰۱۰۱۱۰۳۴	تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی، پرورشی و ورزشی دوره دوم متوسطه ملی و استانی	۱۳۹۷	۱۴۰۶	۸۵۰
۱۸۰۱۰۱۱۰۴۶	تخریب و بازسازی مدارس غیراستاندارد و مقاوم‌سازی مدارس دوره متوسطه دوم فنی و حرفه‌ای و کار دانش بدون استحکام	۱۳۸۵	۱۴۰۶	۷۰۶
۱۸۰۱۰۱۱۰۴۴	تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی، پرورشی و ورزشی دوره دوم متوسطه فنی و حرفه‌ای و کار دانش ملی و استانی	۱۳۹۷	۱۴۰۶	۵۶۶
۱۸۰۱۰۱۱۰۲۵	ایجاد فضاهای آموزشی دوره متوسطه اول در استان سیستان و بلوچستان	۱۳۹۵	۱۴۰۴	۲۸۲
۱۸۰۱۰۱۱۰۲۱	احداث، تکمیل و تعمیر سرویس‌های بهداشتی و آبخوری مدارس دوره متوسطه اول	۱۴۰۰	۱۴۰۵	۲۱۰

۱. پروژه‌هایی که سال شروع آنها پیش از ۱۴۰۴ است، پروژه جدید محسوب نمی‌شوند. این پروژه‌ها به دلایل مختلفی توسط دولت حذف شده بودند که در قانون توسط مجلس بازگردانده شده‌اند.

شماره	عنوان	سال شروع	سال اتمام	اعتبار مصوب سال ۱۴۰۴ (میلیارد تومان)
۱۹۰۴۰۰۴۰۲۳	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات اردوگاه‌ها - سازمان بهزیستی کشور	۱۳۶۲		۱۶۸
۱۲۰۱۰۱۲۰۱۱	احداث مجتمع قضایی شماره ۳ شیراز	۱۳۹۶	۱۴۰۵	۱۵۰
۱۳۰۳۰۱۷۰۱۱	احداث فرودگاه شهید مدرس	۱۳۹۹	۱۴۰۷	۱۵۰
۱۸۰۱۰۰۱۰۲۱	تجهیز مدارس متوسطه اول عشایری - وزارت آموزش و پرورش	۱۳۸۱		۱۳۸
۱۸۰۱۰۱۱۰۳۵	ایجاد فضاهای آموزشی دوره متوسطه دوم نظری در استان سیستان و بلوچستان	۱۳۹۵	۱۴۰۴	۱۱۳
۹۹۰۱۰۰۱۰۰۷	سامانه انتقال آب سد تنگ سرخ به یاسوج	۱۴۰۴	۱۴۰۷	۱۰۰
۹۹۰۱۰۰۱۰۰۴	احداث راه اصلی سپیدان به محور اقلید - یاسوج	۱۳۸۵	۱۴۰۷	۱۰۰
۱۸۰۱۰۱۱۰۳۱	احداث، تکمیل و تعمیر سرویس‌های بهداشتی و آبخوری مدارس دوره متوسطه دوم	۱۴۰۰	۱۴۰۵	۸۴
۱۸۰۱۰۱۱۰۴۵	ایجاد فضاهای آموزشی دوره متوسطه دوم فنی و حرفه‌ای و کار دانش در استان سیستان و بلوچستان	۱۳۹۵	۱۴۰۴	۷۵
۹۹۰۱۰۰۱۰۱۰	احداث ساختمان مجتمع قضایی شهرستان تربت حیدریه	۱۴۰۴	۱۴۰۶	۷۰
۹۹۰۱۰۰۱۰۰۶	بهسازی راه اصلی تربت حیدریه - باخرز - تایباد	۱۳۸۳	۱۴۰۷	۷۰
۱۸۰۱۰۰۲۰۴۱	تجهیزات کمک آموزشی دوره متوسطه دوم فنی و حرفه‌ای و کار دانش - سازمان آموزش و پرورش استثنایی	۱۳۸۱		۵۷
۱۸۰۱۰۱۱۰۴۱	احداث، تکمیل و تعمیر سرویس‌های بهداشتی و آبخوری مدارس متوسطه دوم فنی و حرفه‌ای و کار دانش	۱۴۰۰	۱۴۰۵	۵۶
۱۸۰۱۰۰۱۰۳۱	تجهیز مدارس متوسطه دوم نظری عشایری - وزارت آموزش و پرورش	۱۳۸۱		۵۵
۹۹۰۱۰۰۱۰۰۸	احداث پل چهارم شوشتر	۱۴۰۴	۱۴۰۷	۵۰
۱۸۰۱۰۱۱۰۲۷	تأمین و تعمیر سیستم‌های گرمایشی و سرمایشی و تجهیزات آموزش و کمک آموزشی مدارس دوره متوسطه اول	۱۳۹۰	۱۴۰۶	۴۸
۹۹۰۱۰۰۱۰۰۳	احداث و تجهیز مجموعه ورزشی شهدای بسیج طرقله	۱۴۰۳	۱۴۰۷	۴۰
۱۸۰۱۰۰۱۰۴۱	تجهیز مدارس متوسطه دوم فنی و حرفه‌ای و کار دانش عشایری - وزارت آموزش و پرورش	۱۳۸۱		۳۷
۱۸۰۳۰۰۱۰۱۴	تعمیر، تجهیز و تأسیسات زیربنایی برای فضاهای آموزشی و کمک آموزشی	۱۳۷۹	۱۴۰۴	۳۱
۱۸۰۱۰۱۱۰۲۳	تأمین و تجهیز مدارس دوره متوسطه اول خارج از کشور	۱۳۹۱	۱۴۰۴	۳۰
۹۹۰۱۰۰۱۰۰۱	تعمیرات اساسی و خرید تجهیزات دانشکده پزشکی	۱۴۰۴	۱۴۰۵	۳۰
۱۸۰۳۰۰۱۵۹۱	تعمیرات اساسی، خرید تجهیزات و محوطه‌سازی و تأسیسات زیربنایی دانشکده معارف و اندیشکده اسلامی	۱۴۰۳		۲۴
۱۸۰۱۰۰۲۰۳۱	تجهیزات کمک آموزشی دوره متوسطه اول - سازمان آموزش و پرورش استثنایی	۱۳۸۱		۲۳

شماره	عنوان	سال شروع	سال اتمام	اعتبار مصوب سال ۱۴۰۴ (میلیارد تومان)
۹۹۰۱۰۰۱۰۰۲	آکادمی ملی بسکتبال	۱۴۰۴	۱۴۰۷	۲۰
۱۸۰۱۰۱۱۰۳۷	تأمین و تعمیر سیستم‌های گرمایشی و سرمایشی و تجهیزات آموزش و کمک آموزشی مدارس دوره متوسطه دوم	۱۳۹۰	۱۴۰۶	۱۹
۱۱۰۲۰۰۱۰۱۴	تکمیل ساختمان استانداری چهارمحال و بختیاری	۱۴۰۴	۱۴۰۸	۱۶
۱۸۰۱۰۰۲۰۲۱	تجهیزات کمک آموزشی دوره متوسطه دوم نظری-سازمان آموزش و پرورش استثنایی	۱۳۸۱		۱۵
۱۸۰۱۰۰۱۰۲۳	تجهیزات کمک آموزشی دوره متوسطه اول- وزارت آموزش و پرورش	۱۳۸۱	۱۴۰۶	۱۵
۱۸۰۱۰۱۱۰۴۷	تأمین و تعمیر سیستم‌های گرمایشی و سرمایشی و تجهیزات آموزش و کمک آموزشی مدارس دوره متوسطه دوم فنی و حرفه‌ای و کار دانش	۱۳۹۰	۱۴۰۶	۱۳
۱۸۰۱۰۱۱۰۳۳	تأمین و تجهیز مدارس دوره متوسطه دوم خارج از کشور	۱۳۹۱	۱۴۰۴	۱۲
۱۸۰۱۰۱۱۰۴۳	تأمین و تجهیز مدارس دوره متوسطه دوم فنی و حرفه‌ای و کار دانش خارج از کشور	۱۳۹۱	۱۴۰۴	۸
۱۸۰۱۰۰۱۰۳۳	تجهیزات کمک آموزشی دوره متوسطه نظری- وزارت آموزش و پرورش	۱۳۸۱	۱۴۰۶	۶
۱۸۰۱۰۰۱۰۴۳	تجهیزات کمک آموزشی دوره متوسطه فنی و حرفه‌ای و کار دانش- وزارت آموزش و پرورش	۱۳۸۱	۱۴۰۶	۴
۹۹۰۱۰۰۱۰۰۹	ارتقای محور مشهد- کلات به راه اصلی (۵۰ درصد منابع عمومی دولت و ۵۰ درصد سایر منابع)	۱۴۰۴	۱۴۱۱	۰
۱۰۰۳۰۰۸۰۰۷	احداث ساختمان اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان مازندران	۱۴۰۴	۱۴۰۷	۰
۱۰۰۳۰۰۸۰۰۸	احداث ساختمان اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان تهران	۱۴۰۴	۱۴۰۷	۰
۹۹۰۱۰۰۱۰۰۵	مازاد درآمد ردیف‌های درآمد- هزینه‌ای بیش از سقف اعتبارات ردیف ۱۵۴-۷۳۰۰۰۰	۰		۰
جمع				۱۲۷۰۳

در اینجا ذکر چند نکته ضروری به نظر می‌رسد:

۱- مشاهده می‌شود که طرح‌های جزئی استانی، در فهرست طرح‌های ملی اضافه شده است. این موضوع منطبق تفکیک ملی و استانی را به هم می‌ریزد و توان مالی، اجرایی و مدیریتی دولت مرکزی را مصروف تعداد زیادی طرح کوچک می‌کند، در حالی که باید بر طرح‌های کلان متمرکز باشد.

۲- میزان جزئی بودن عناوین مانند «احداث، تکمیل و تعمیر سرویس‌های بهداشتی و آبخوری دوره متوسطه اول»، با فلسفه طرح‌های ملی در تعارض است. آیا این سطح از جزئی‌نگری در طرح‌های ملی ضروری است؟ آیا تفکیک طرح‌ها به دوره‌های تحصیلی نیازمند ورود مجلس بوده است؟

۳- آیا برای طرح‌های اضافه شده، مطالعات مورد نیاز انجام و مجوزهای مربوطه اخذ شده است؟ اگر چنین بوده چرا این طرح‌ها در لایحه گنجانده نشده و اگر چنین نبوده، این طرح‌ها در چه چارچوبی به قانون ملحق شده‌اند؟

۴ برخی از طرح‌هایی که در زمره طرح‌های جدید شمرده شده‌اند، طرح‌هایی هستند که به دلایلی تفکیک شده‌اند. جزئیات این طرح‌ها در جدول ۷ قابل مشاهده است.

جدول ۴. طرح‌های حذف شده از (پیوست یک لایحه بودجه سال ۱۴۰۴) [۲]

شماره	عنوان	سال شروع	سال اتمام	اعتبار مصوب سال ۱۴۰۴ (میلیارد تومان)
۱۸۰۱۰۱۰۰۰۱	کمک‌های فنی و اعتباری برای خرید زمین، ساختمان و تعمیرات مدارس غیردولتی	۱۳۹۰	۱۴۰۶	۴۰

۳-۳. لحاظ اعتبار برای طرح‌های متوقف شده

در میان طرح‌های مندرج در (پیوست یک لوایح بودجه سنواتی)، طرح‌هایی با اعتبار بسیار کم (۱، ۵ یا ۱۰ میلیون ریال) درج می‌شود تا از دیگر طرح‌ها قابل تمییز باشند. این طرح‌ها عموماً طرح‌هایی هستند که به دلیل بروز موانعی متوقف شده‌اند. هر چند در موارد دیگری برای برخی طرح‌ها اعتباراتی لحاظ شده که تناسبی با ابعاد و هزینه‌های طرح ندارد، اما در این بخش صرفاً این طرح‌ها به عنوان «متوقف شده» در نظر گرفته شده است.

در بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ در مجلس، برای دو مورد از این طرح‌های متوقف شده، اعتباری در حدود هفتاد میلیارد تومان لحاظ شده که اطلاعات این طرح‌ها در جدول ۵ ارائه شده است. مشخص نیست که به رغم لحاظ اعتبار برای این طرح‌ها (که احتمالاً به دلایلی در لایحه برای آنها اعتباری در نظر گرفته نشده بود) آیا آنها قابل اجرا هستند یا اینکه صرفاً روی کاغذ اعتباری برای آنها در نظر گرفته می‌شود.

جدول ۵. طرح‌های متوقف شده در لایحه ۱۴۰۴ که در قانون برایشان اعتبار در نظر گرفته شده است [۱]

شماره	عنوان	سال شروع	سال اتمام	اعتبار مصوب سال ۱۴۰۴ (میلیارد تومان)
۱۳۰۳۰۱۵۰۶۹	احداث راه آهن بم-جیرفت	۱۳۹۶	۱۴۰۷	۵۰
۱۳۰۷۰۰۳۰۰۲	احداث خط دوم انتقال پساب تصفیه‌خانه جنوب تهران به دشت‌های ورامین، پاکدشت و شهرری به نسبت ۶۶ درصد درآمد عمومی و ۳۴ درصد اوراق مشارکت	۱۳۹۱	۱۴۰۷	۵
۱۳۰۷۰۰۳۰۳۸	ساختمان سد بلطاق	۱۳۹۱	۱۴۰۵	۲۰
۱۸۰۵۰۸۹۰۴۳	تأمین فضای پژوهش و فناوری پارک علم و فناوری استان زنجان	۱۳۹۷	۱۴۰۸	۳
۷۸	جمع			

۴-۳. افزایش یا کاهش اعتبارات طرح‌ها

یکی از مهم‌ترین تغییرات قانون نسبت به لایحه، تغییر در اعداد و ارقام بودجه مصوب طرح‌هاست. در فرایند بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور در مجلس، اعتبار مصوب ۱۲ طرح کاهش داشته است. در نقطه مقابل اعتبار مصوب ۲۰۲ طرح (۱۰ درصد طرح‌ها) نیز در مقایسه با لایحه بودجه افزایش یافته است. مجموع افزایش اعتبار طبق بررسی‌های صورت گرفته حدوداً برابر با ۱۹ هزار میلیارد تومان بوده است. از میان این ۲۰۲ طرح:

- ۳۸ طرح ۱۰۰ درصد یا بیشتر افزایش اعتبار داشته‌اند.
- ۴۷ طرح بیش از ۵۰ درصد و کمتر از ۱۰۰ درصد افزایش اعتبار داشته‌اند.

- ۵۳ طرح بیش از ۲۰ درصد و کمتر از ۵۰ درصد افزایش اعتبار داشته‌اند.
- ۶۴ طرح کمتر از ۲۰ درصد افزایش اعتبار داشته‌اند.

۱۰ طرح با بیشترین میزان افزایش اعتبار در جدول ۶ نمایش داده شده است. نکته حائز اهمیت در خصوص این تغییرات آن است که افزایش یا کاهش اعتبارات طرح‌های عمرانی علی‌القاعده نیازمند در اختیار داشتن اطلاعات متعددی از جمله؛ مطالعات توجیهی، وضعیت پیشرفت فیزیکی، هزینه‌های باقی مانده تا اتمام طرح و ... بوده و اعمال تغییراتی چنین گسترده در فرایند بررسی بودجه در مجلس شورای اسلامی، ممکن است موجب تخصیص غیر کارا منابع به پروژه‌های عمرانی دولت و تضييع این منابع محدود شود.

جدول ۶. ده طرح با بیشترین مبلغ افزایش اعتبار از لایحه تا قانون [۱] [۲]

شماره	عنوان طرح	لایحه (میلیارد تومان)	قانون (میلیارد تومان)	مقدار افزایش (میلیارد تومان)
۱۸۰۱۰۱۱۰۰۴-۴	تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی، پرورشی و ورزشی دوره دوم متوسطه فنی و حرفه‌ای و کار دانش ملی و استانی	۵۶۶	۳۵۵۵	۲۹۸۹
۱۸۰۱۰۱۱۰۰۴-۳	تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی، پرورشی و ورزشی دوره دوم متوسطه ملی و استانی	۸۵۰	۳۵۵۵	۲۷۰۶
۱۸۰۱۰۱۱۰۰۴-۲	تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی، پرورشی و ورزشی دوره متوسطه اول ملی و استانی	۲۱۲۴	۳۵۵۵	۱۴۳۱
۱۸۰۲۰۱۲۰۰۲	احداث مراکز دانشگاه فرهنگیان	۶۹۰	۱۴۵۹	۷۶۹
۱۸۰۳۰۰۱۵۷۲	کمک به تکمیل خوابگاه‌های متاهلین که ۵۰ درصد آورده آن از محل سایر منابع تأمین شده باشد؛ در اجرای قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت	۱۴۹۷	۱۹۹۷	۵۰۰
۱۶۰۲۰۰۱۵۸۳	کمک به احداث و تجهیز بیمارستان مغز و اعصاب ایرانیان	۵۰۰	۹۰۰	۴۰۰
۱۸۰۱۰۱۱۰۰۵	ایجاد فضاهای آموزشی دوره ابتدایی در استان سیستان و بلوچستان	۸۰	۴۷۰	۳۹۰
۱۳۰۷۰۰۲۳۲۵	احداث مدول دوم تصفیه‌خانه آب شرب شهر پردیس (۶۰ درصد از محل منابع عمومی دولت و ۲۰ درصد از محل منابع داخلی شرکت آب و فاضلاب شرق استان تهران و ۲۰ درصد از محل منابع داخلی شرکت عمران شهر جدید پردیس)	۵۰	۴۱۰	۳۶۰
۱۷۰۲۰۰۱۰۰۵	احداث، تکمیل، تعمیر و تجهیز فضاهای ورزشی در سطح کشور (استان‌ها)	۷۰۷۳	۷۴۲۶	۳۵۳
۱۸۰۱۰۱۱۰۰۵	ایجاد فضاهای آموزشی دوره ابتدایی در استان سیستان و بلوچستان	۱۲۰	۴۷۰	۳۵۰

۵-۳. تغییر در عناوین طرح‌ها

در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ عناوین ۱۷ طرح مندرج در لایحه با تغییر روبه‌رو بوده است. گفتنی است؛ که عمده تغییرات صورت گرفته در عناوین طرح‌ها، با افزایش حجم عملیات طرح‌های مذکور همراه است و حتی می‌تواند مطالعات امکان‌سنجی طرح را به کلی تحت الشعاع قرار دهد. این در حالی است که متعاقب تغییرات اعمال شده در مجلس، عمدتاً میزان اعتبار مورد نیاز برای اجرای طرح‌های مذکور تغییری نیافته است. با توجه به اینکه اعمال چنین تغییراتی در فرایند بررسی بودجه در مجلس به راحتی انجام شده، اما می‌تواند آثار قابل توجهی بر امکان‌پذیری و اعتبارات مورد نیاز طرح‌ها داشته باشد، پیشنهاد می‌شود نسبت به تغییر عناوین طرح‌ها حساسیت ویژه‌ای به خرج داده شود تا از ورود جزئی و نگاه‌های منطقه‌ای در بررسی بودجه کل کشور اجتناب شود. جدول ۷ تغییرات در عناوین این طرح‌ها را نشان می‌دهد. نکته

مهم درباره این جدول این است که برخی از طرح‌ها به دلایلی به دو طرح تفکیک می‌شوند. این موارد در جدول ۳ منعکس شده است.

جدول ۷. طرح‌هایی که عنوان آنها در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ نسبت به لایحه تغییر کرده است [۱] [۲]

کد	عنوان طرح در لایحه	عنوان طرح در قانون
۱۱۰۱۰۴۰۰۲۸	زیر ساخت و توسعه بال و بدنه هواپیما	زیر ساخت و توسعه بال و بدنه هواپیما (مسافری و بازیافت)
۱۳۰۲۰۳۴۰۲۱	گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات- ایجاد و توسعه پایگاه جامع مالی و نظارت هوشمند	سامانه نظارت الکترونیک دیوان محاسبات کشور
۱۳۰۳۰۱۶۱۰۴	احداث راه اصلی سورمق- اقلید- یاسوج و احداث راه اصلی سپیدان به محور اقلید- یاسوج	احداث راه اصلی سورمق- اقلید- یاسوج
۱۳۰۳۰۱۶۱۶۴	بهسازی راه اصلی تربت حیدریه- خواف- سهراهی نشتیفان، کالشور- سهراهی سنگان- تایباد، قائن- ابراهیم‌آباد- کالشور ابراهیم‌آباد- کالشور و تربت حیدریه- باخرز- تایباد	بهسازی راه اصلی تربت حیدریه- خواف- سهراهی نشتیفان، کالشور- سهراهی سنگان- تایباد، قائن- ابراهیم‌آباد- کالشور
۱۳۰۳۰۱۶۱۶۷	بهسازی راه اصلی توپسرکان- کنگاور	بهسازی راه اصلی توپسرکان- کنگاور و توپسرکان- شهرستانه
۱۳۰۳۰۱۶۲۳۸	مشارکت در احداث آزادراه راهجرد- اراک- خرم‌آباد و کنارگذر اراک (مبلغ ۵۰ میلیارد تومان از اعتبار سال ۱۴۰۴ مربوط به قطعه یک آزادراه است).	مشارکت در احداث آزادراه راهجرد- اراک- خرم‌آباد و کنارگذر اراک (مبلغ ۵۰ میلیارد تومان از اعتبار سال ۱۴۰۴ مربوط به قطعه یک آزادراه است).
۱۳۰۴۰۱۲۰۲۳	کمک به نوسازی و تجدید ساختار صنایع	کمک به نوسازی و تجدید ساختار صنایع و بازسازی زیرساخت شهرک‌های صنعتی کشور
۱۳۰۷۰۰۲۰۸۰	آبرسانی به شهرهای دارای تنش آبی و ارتقای کیفی آب شرب	آبرسانی به شهرهای دارای تنش آبی و ارتقای کیفی آب شرب (هزینه‌کرد این منابع صرفاً بر اساس ابلاغیه‌های صادره وزیر نیرو و امکان افزایش درآمد اختصاصی تا سقف ۳۰ هزار میلیارد ریال به تشخیص وزیر نیرو)
۱۳۰۷۰۰۲۱۳۰	ساختمان شبکه آبیاری و زهکشی البرز	ساختمان شبکه آبیاری و زهکشی البرز تچن
۱۳۰۷۰۰۲۲۳۴	تکمیل آبرسانی به دشت‌های امامزاده جعفر، لیبشتر، باشت و دشت مور و ساماندهی رودخانه‌های باشت و دیل	تکمیل آبرسانی به دشت‌های امامزاده جعفر، خان احمد، لیبشتر، باشت و دشت مور، نیم‌رود و دشت دالون و ساماندهی رودخانه‌های باشت و دیل
۱۳۰۷۰۰۲۳۰۹	انتقال آب از سد دیورش به ۵ شهر و ۲۸ روستا (۷۵ درصد از محل منابع عمومی دولت و ۲۵ درصد از محل منابع داخلی شرکت آب منطقه‌ای گیلان)	تکمیل ساختمان سد دیورش و انتقال آب از سد دیورش به ۵ شهر و ۲۸ روستا (۷۵ درصد از محل منابع عمومی دولت و ۲۵ درصد از محل منابع داخلی شرکت آب منطقه‌ای گیلان)
۱۳۰۷۰۰۳۰۶۴	ساختمان سد صیدون و تکمیل مطالعات سد آبریز	ساختمان سد صیدون و تکمیل مطالعات سد آبریز
۱۵۰۳۰۰۲۰۸۹	ایجاد تأسیسات فاضلاب شهر دوگنبدان	ایجاد تأسیسات فاضلاب شهر دوگنبدان و باشت
۱۵۰۳۰۰۲۲۵۴	تأمین، تجهیز، ارتقا و بازسازی تأسیسات فاضلاب به بهره‌برداری رسیده در شهرهای دارای تنش	تأمین، تجهیز، ارتقا و بازسازی تأسیسات فاضلاب در شهرهای دارای تنش (هزینه‌کرد این منابع صرفاً بر اساس ابلاغیه‌های صادره وزیر نیرو و امکان افزایش درآمد اختصاصی تا سقف ۱۴٫۵ هزار میلیارد ریال به تشخیص وزیر نیرو)
۱۷۰۳۰۶۷۰۱۹	احداث مجتمع فرهنگی هنری در گنبد- آرادشهر- کردکوی- بندرگز و دولت‌آباد، فیض‌آباد	احداث مجتمع فرهنگی هنری در گنبد- آرادشهر- کردکوی- بندرگز و علی‌آباد، فیض‌آباد
۱۳۰۲۰۳۵۰۰۳	توسعه زیرساخت‌های پایش منابع و نظارت بر سرویس‌های ICT	تعمیرات اساسی، تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات- مؤسسه کار و تأمین اجتماعی
۱۶۰۲۰۰۱۵۸۳	کمک به احداث بیمارستان مغز و اعصاب ابرانیان	کمک به احداث و تجهیز بیمارستان مغز و اعصاب ابرانیان

همچنین دستگاه اجرایی در ۸ طرح، تغییر داشته که البته این تغییرات جزئی بوده و ناشی از تدقیق دستگاه اجرایی متولی و تغییر از دستگاه اجرایی اصلی به فرعی بوده است.

۴. تغییرات اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای متفرقه

در بخش اعتبارات متفرقه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، در سال ۱۴۰۳، تفاوت مهمی نسبت به سالیان گذشته وجود داشت. تا پیش از سال ۱۴۰۳، اعتبارات متفرقه از جدول ۹ و متفرقه جدول ۷ (جدول ۷-۱) تشکیل شده بود. اما در بودجه سال ۱۴۰۳، علاوه بر اعتبارات عمومی جدول ۷، برخی از اعتبارات متفرقه نیز وارد پیوست یک قانون بودجه شده بود. در سال ۱۴۰۴ اما چنین موردی دیده نمی‌شود و اعتبارات متفرقه کاملاً مجزا از اعتبارات دستگاه‌های اجرایی (پیوست یک) در نظر گرفته شده است.

۴-۱. بررسی تغییرات اعتبارات ردیف‌های متفرقه (جدول ۹ بودجه)

همان‌طور که در جدول ۲ ذکر شد، ردیف‌های متفرقه (جدول ۹ بودجه)، حدود ۱۹ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای لایحه و حدود ۱۷ درصد از قانون را در بر دارند. مجموع اعتبارات عمرانی در ردیف‌های متفرقه، حدود ۱۴/۵ هزار میلیارد تومان کاهش یافته که مهم‌ترین تغییرات آن به شرح زیر است:

۱ اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مربوط به ۳ ردیف (به شرح جدول ۸) با مجموع اعتبار ۱۵/۵ هزار میلیارد تومان، از لایحه بودجه حذف شده‌اند.

جدول ۸. اعتبارات عمرانی حذف شده از جدول ۹ لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ [۲]

اعتبار در لایحه (میلیارد تومان)	عنوان
۷۵۰۰	اعتبارات اجرای بند «پ» ماده (۹۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت
۷۰	شورای عالی حوزه‌های علمیه - کمک به احداث و تکمیل حوزه‌های علمیه
۸۰۰۰	معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس‌جمهور - اجرای بند «ت» ماده (۹۹) قانون برنامه هفتم پیشرفت (مبلغ ۲۳/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال بابت طرح‌های پیشنهادی وزارت صنعت، معدن و تجارت و مبلغ ۳۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال بابت طرح‌های پیشنهادی سازمان برنامه و بودجه کشور)
۱۵۵۷۰	جمع

۲ در ۲۶ ردیف (به شرح جدول ۹)، در مجموع در حدود ۱۸ هزار میلیارد تومان اعتبار عمرانی جدید لحاظ شده است (در بعضی موارد ردیف‌ها به کلی جدید هستند و در بعضی دیگر، در لایحه صرفاً اعتبار هزینه‌ای لحاظ شده بود و در قانون اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نیز اضافه شده است). این موارد، به غیر از ردیف‌هایی است که مبلغ اعتبار عمرانی آنها افزایش یافته است. مشخص نیست این ردیف‌ها با چه توجیه مطالعاتی و محاسباتی به لایحه بودجه اضافه شده‌اند و نسبت آنها با طرح‌های مندرج در پیوست یک بودجه چیست.

جدول ۹. اعتبارات عمرانی جدید در جدول ۹ قانون بودجه سال ۱۴۰۴ [۱]

اعتبار در قانون (میلیارد تومان)	عنوان
۵,۸۰۰	طرح‌های مربوط به راه‌های روستایی- تخصیص یافته
۴,۰۰۰	طرح‌های هادی روستایی و منظومه‌های روستایی و محلات
۳,۸۰۰	طرح‌های مربوط به آب روستایی و تنش آبی- تخصیص یافته
۳,۱۷۲	کمک به طرح‌های اولویت‌دار پیوست شماره یک
۵۶۴	وزارت کشور- الکترونیکی کردن برگزاری انتخابات
۱۰۰	نهاد کتابخانه جمهوری اسلامی ایران- طرح ایجاد کتابخانه‌های سیار روستایی و محلات
۱۰۰	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی- کمک به احداث مرکز جامع اوتیسم ایران
۸۰	بازسازی مستحذات و زمین مجموعه گلف ورزشگاه انقلاب
۵۰	بازنگری در حرایم و محوطه‌های تاریخی سراسر کشور با ظرفیت مشاوران
۵۰	اجرای طرح‌های هادی روستایی بابلسر و فریدونکنار
۵۰	بازسازی بلاد شاپور
۴۰	مصلاي نماز جمعه پردیسان قم
۴۰	تکمیل پروژه پمپاژ آب روستای خامسان کردستان
۳۵	کمک به احداث کلاتری‌های فراجا (شاهین‌شهر و خورزوق)
۳۰	جهاد دانشگاهی- مرکز تولید آفت‌های گیاهی و آنتی‌بیوتیک دامی- شهرک صنعتی چهاربیشه
۳۰	سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور- کمک به احداث و تکمیل ساختمان نمایشگاهی باغ‌موزه دفاع مقدس خراسان رضوی
۳۰	ایجاد جایگاه سوخت فرودگاه مینودشت و سمنان (مابقی توسط شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی ایران تأمین می‌شود).
۲۵	کمک به تکمیل ساختمان دانشکده حقوق دانشگاه تربیت مدرس
۲۰	کمک به بنیاد غیردولتی انصار الانصار
۲۰	وزارت ورزش و جوانان- فدراسیون دوومیدانی- کمک به تعمیر، تجهیز و نگهداری مجموعه بزرگ تخصصی دوومیدانی آفتاب انقلاب تهران
۲۰	دانشکده علوم پزشکی میبد- احداث و توسعه خوابگاه دانشجویی و سالن غذاخوری
۲۰	مرکز مطالعات تمدنی هگمتانه
۱۵	یادمان شهدای قراویز در منطقه سرپل ذهاب
۱۰	کمک به فعالیت‌های زیارتگاه شهید مدرس
۰	اعتبارات موضوع مازاد درآمدهای اختصاصی دستگاه‌های اجرایی
درج عدد ۱	اعتبارات موضوع بند «ب» ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) و بند «ج» ماده (۹۲) قانون برنامه هفتم پیشرفت (ایمن و استانداردسازی سامانه‌گر مایشی و سر مایشی مدارس از محل دریافت عوارض گاز مصرفی از مشترکان)
۱۸,۱۰۱	جمع

۳ ۸ مورد از ردیف‌های متفرقه در جدول ۹ بودجه، در مسیر لایحه تا قانون با افزایش مواجه شده‌اند که شرح آنها در جدول ۱۰ آمده است. افزایش مبالغ در این بخش، در مجموع ۱۷۸۰ میلیارد تومان بوده است. همچنین ۲ ردیف نیز، در فرایند لایحه تا قانون با کاهش مواجه شده‌اند که این کاهش نیز در مجموع حدود ۳/۸ هزار میلیارد تومان، برآورد شده که مشروح این موارد نیز در جدول ۱۱ آمده است.

جدول ۱۰. ردیف‌های متفرقه افزایش یافته [۱] [۲]

درصد افزایش	قانون (میلیارد تومان)	لایحه (میلیارد تومان)	عنوان
۶۶	۶۳۰	۳۸۰	کمک به تأمین زیرساخت‌ها و هزینه‌های پشتیبانی از سفرهای زیارتی اربعین (مبلغ ۵۵۰ میلیارد تومان بابت کمک به تأمین فعالیت‌ها و زیرساخت‌های شهرهای نجف و کربلا و ۱۰۰ میلیارد تومان برای مؤسسه بحر النجف)
۱۲	۱۴۵۰	۱۳۰۰	ستاد بازسازی عتبات - کمک
۱۸	۴۷۰	۴۰۰	توسعه فرهنگ و خدمات زیارتی با محوریت شهرهای مشهد، قم، شیراز و شهرری - کارگروه ملی زیارت
۴۳	۳۳۰	۲۳۰	کمک به جهاد دانشگاهی جهت تجهیز مراکز تحقیقاتی درمان ناباوروی و تشخیص زودهنگام سرطان سینه (برست)
۶۷	۷۵۰	۴۵۰	احداث و تجهیز ساختمان مجلس - طرح شهید اللمداد
۱۰۳	۷۱۰	۳۵۰	کمک به آستان‌های مقدس و صندوق‌های سرمایه‌گذاری در طرح‌های حرم‌های مطهر (بابت ساماندهی بافت پیرامون حرم آقا سیدجلال‌الدین اشرف آستانه اشرفیه ۵۰۰ میلیارد ریال - تملک)
۱۰۰	۱۰۰	۵۰	بهسازی و ساماندهی گلزار شهدای کرمان و ساخت زائر سرای شهید حاج قاسم سلیمانی در کرمان
۱۷	۳۵۰۰	۳۰۰۰	جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران - تأمین و تجهیز بالگرد بابت اطفای حریق هوایی جنگل‌ها

جدول ۱۱. ردیف‌های متفرقه کاهش یافته [۱] [۲]

درصد کاهش	قانون (میلیارد تومان)	لایحه (میلیارد تومان)	عنوان
۲۵	۳۰۰	۴۰۰	تأمین هزینه‌های ضروری و اجتناب‌ناپذیر
۶۲	۲۲۵۵	۶۰۰۰	سازمان برنامه و بودجه کشور - کمک به تولید آثار فرهنگی و افزایش آگاهی عمومی از جمله شبکه ملی کشاورزی - معادل یک درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (۳۰/۰۰۰/۰۰۰) میلیون ریال از طریق سازمان صدا و سیما

۵. تغییرات اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی

همان گونه که در جدول ۲ مشخص است، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، میزان اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی (عمومی)، حدود ۸۷/۳ هزار میلیارد تومان بوده، که در قانون بودجه این رقم به حدود ۹۴ هزار میلیارد تومان رسیده است. جدول ۱۲ تغییرات اجزای عمده اعتبارات استانی را از لایحه تا قانون ارائه کرده است.

جدول ۱۲. تغییرات در اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی [۱] [۲]

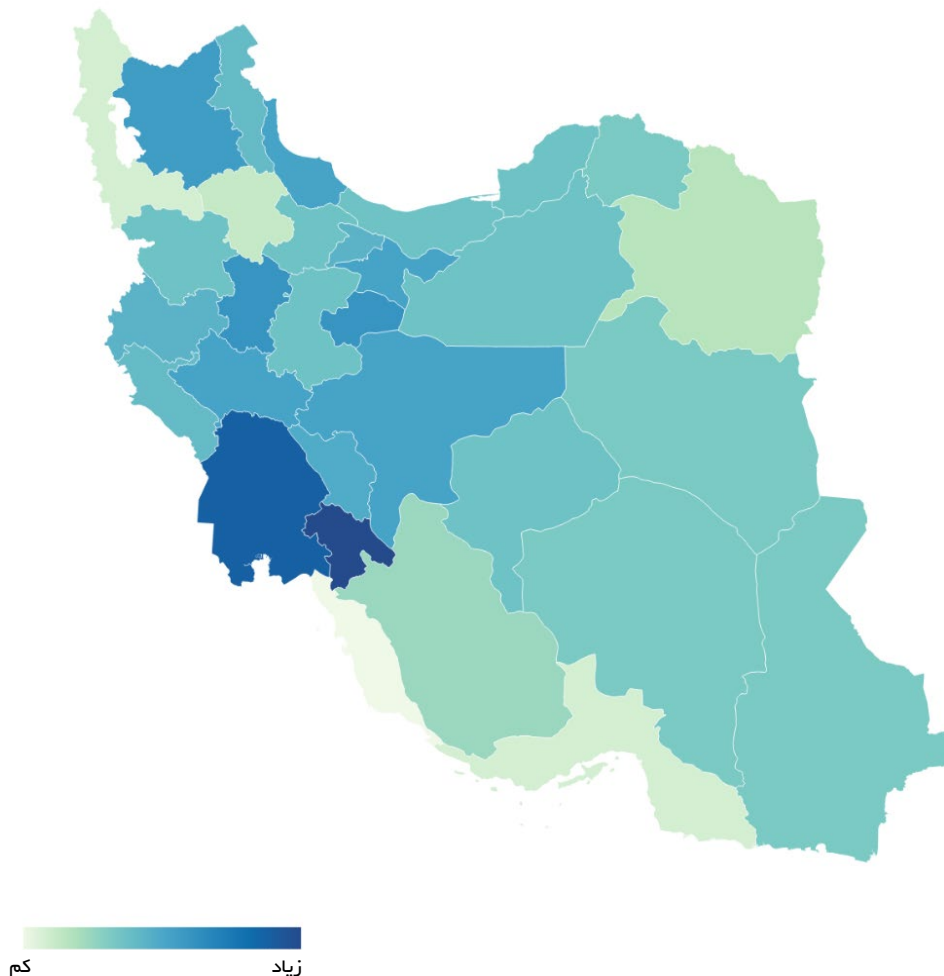
عنوان	لایحه (هزار میلیارد تومان)	قانون بودجه (هزار میلیارد تومان)	رشد (%)
تملك دارایی‌های سرمایه‌ای استانی	۴۶	۴۶	-
۳ درصد حاصل از صادرات نفت خام و گاز طبیعی	۳۶/۴	۴۳/۲	۱۸/۶٪
۲۷ صدمه واحد درصد از مالیات بر ارزش افزوده	۴/۸	۴/۸	-
اعتبارات انتقالی از ملی به استانی	۷	۷	-
مجموع اعتبارات فوق	۹۴/۲	۱۰۱	۷/۲٪
اعتبارات موضوع قانون استفاده متوازن ^۱	۱۱۰	۱۱۰	-
توازن ۱	-	۸/۷	-
توازن ۲ طرح‌های ملی پیوست شماره ۱ واقع در استان	-	۴۲/۸	-
زیرساخت‌های انرژی، ایجاد نیروگاه‌های خورشیدی در دانشگاه‌ها و طرح‌های آبخیزداری و احیای قنوات (انتقالی از جدول ۱۴)	-	۳۶	-
جمع کل	۲۰۴/۲	۲۹۸/۵	۴۶/۲٪

در خصوص تغییرات اجزای اعتبارات عمرانی استانی نکات زیر قابل ذکر است:

- ستون‌های «تملك استانی»، «۰/۲۷٪ ارزش افزوده» و «اعتبارات انتقالی از ملی به استانی» از لایحه تا قانون بدون تغییر باقی مانده است. به این معنا که هم مجموع و هم ترکیب آن (تفکیک اعتبارات بین استان‌ها) تغییری نداشته است.
- ستون «۳ درصد حاصل از صادرات نفت خام و گاز طبیعی» در لایحه برابر با ۳۶/۴ هزار میلیارد تومان بوده که در قانون به عدد ۴۳/۲ هزار میلیارد تومان افزایش پیدا کرده است.
- در مصوبه مجلس، دو ستون با عنوان‌های «توازن ۱» و «توازن ۲ طرح‌های ملی پیوست شماره یک واقع در استان» به ترتیب به مبلغ ۸/۷ و ۴۲/۸ هزار میلیارد تومان افزوده شده است.
- در مصوبه مجلس، یک ستون با عنوان «زیرساخت‌های انرژی، ایجاد نیروگاه‌های خورشیدی در دانشگاه‌ها و طرح‌های آبخیزداری و احیای قنوات (انتقالی از جدول ۱۴)» به مبلغ ۳۶ هزار میلیارد تومان افزوده شده که در واقع بخشی از مصارف در نظر گرفته شده در جدول شماره ۱۴ قانون بودجه است که در مصارف عمومی منعکس نشده، اما توزیع استانی آن در جدول شماره ۱۰ قانون بودجه منعکس شده است. با توجه به تغییرات یاد شده، شکل ۳ میزان افزایش (یا کاهش) مجموع اعتبارات عمرانی را به تفکیک استان‌های کشور نمایش می‌دهد.

۱. گفتنی است؛ اعتبارات موضوع قانون «استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته و تحقق پیشرفت و عدالت»، ۳ درصد از اعتبارات بودجه عمومی دولت را تشکیل می‌دهد که از سرجمع اعتبارات بودجه کسر و به اعتبارات استانی افزوده می‌شود. از این رو، به دلیل اجتناب از دوباره‌شماری، خارج از مجموع اعتبارات عمرانی گزارش شده است.

شکل ۳. رشد اعتبارات عمرانی استانی از لایحه تا قانون بودجه سال ۱۴۰۴ [۱] [۲]

۶. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در این گزارش، ضمن بررسی تغییرات اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (طرح‌های عمرانی) در مسیر بررسی و تصویب لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور، عملکرد مجلس شورای اسلامی از حیث اثرگذاری بر محتوای لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ در حوزه اعتبارات عمرانی، بررسی شد. جدول ۱۳، تغییرات انجام شده در مجلس و کمیسیون تلفیق بودجه سال ۱۴۰۴ را با سال‌های گذشته مقایسه کرده است. در مجموع می‌توان محدود شدن تغییرات مجلس در حجم اعتبارات برای دومین سال متوالی (نتیجه تغییر شیوه‌ارائه بودجه به مجلس در دو مرحله)، کاهش سهم اعتبارات متفرقه و همچنین کمتر شدن تغییر در جزئیات و عناوین طرح‌ها را از ویژگی‌های مثبت قانون ارائه شده توسط مجلس و در نقطه مقابل افزایش قابل توجه تعداد طرح‌های اضافه شده به پیوست (۱) که به نوعی عقب‌گرد به سال‌های گذشته را نشان می‌دهد و همچنین افزایش قابل ملاحظه ردیف‌های متفرقه و گنجاندن برخی طرح‌های جزئی و مبهم در لایحه بودجه را از نکات منفی برشمرد.

جدول ۱۳. مقایسه تغییرات اعتبارات عمرانی در فرایند بررسی لایحه بودجه در پنج سال اخیر [۳]

عنوان / شاخص	بودجه سال ۱۴۰۰	بودجه سال ۱۴۰۱	بودجه سال ۱۴۰۲	بودجه سال ۱۴۰۳	بودجه سال ۱۴۰۴
افزایش اعتبارات عمرانی دستگاه‌های اجرایی (پیوست ۱)	٪ ۱۷	٪ ۲۴	٪ ۲۱	٪ ۵/۶	٪ ۲
رشد اعتبارات عمرانی متفرقه	٪ ۱۵۰	٪ -۳	٪ ۷	٪ -۲/۲	٪ ۱۱/۹
رشد اعتبارات عمرانی استانی (بدون احتساب اعتبارات قانون استفاده متوازن)	٪ ۷۵	٪ ۶	٪ ۲۶	-	٪ ۷/۶
طرح‌های اضافه شده به دستگاه‌های اجرایی (پیوست ۱)	۴۱	۴۷	۷	۹	۴۶
تعداد طرح‌هایی که عناوین آنها تغییر یافته است (پیوست ۱)	۶۶	۵۶	۵۰	۳۱	۱۷

با توجه به آمار و ارقام ارائه شده در گزارش و همچنین نظر به حجم بالای طرح‌های عمرانی نیمه‌تمام در کشور، نکات زیر به‌عنوان جمع‌بندی مباحث و پیشنهادهایی برای بهبود حکمرانی در حوزه طرح‌های عمرانی دولت قابل ارائه است:

■ براساس بررسی‌های انجام شده، فرایند تعریف، تصویب، اجرا و نظارت بر طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای دچار اشکال است و از این رو، تدوین یک قانون ویژه برای تعریف، اجرا و نظارت بر طرح‌های عمرانی ضروری است. بخشی از آسیب‌های یاد شده در مرحله تصویب طرح‌ها و مداخله مجلس شورای اسلامی در جزئیات طرح‌های عمرانی لوایح بودجه سنواتی، ناشی از نبود اتقان در مرحله تعریف طرح است. چنانچه دولت‌ها موظف باشند در ازای تعریف هر طرح عمرانی جدید در پیوست ۱، لوایح بودجه، دست کم خلاصه‌ای از مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی آن را به مجلس شورای اسلامی ارائه کنند (و حتی برای بررسی توسط افکار عمومی، این اسناد را منتشر کنند)، انضباط بیشتری بر تعریف طرح‌ها عمرانی حاکم خواهد شد و بدون شک ورود مجلس به اعتبارات این حوزه نیز گزیده‌تر می‌گردد.

■ یکی از انگیزه‌های مجلس شورای اسلامی برای اثرگذاری در محتوای لوایح بودجه سنواتی، رفع عدم توازن‌های استانی و حل مشکلات حاد حوزه‌های انتخابیه در بخش‌هایی نظیر راه، آب و فاضلاب و... است. به این ترتیب، چنانچه دولت موظف باشد در خصوص کلیت مخارج عمرانی لایحه بودجه، نسبت به ارائه سند نحوه رفع عدم توازن‌های استانی و بهبود شاخص‌های تعیین شده اقدام کند، بخشی از این دغدغه قابل تأمین خواهد بود و مجلس از اثرگذاری در مرحله تصویب، به تقویت نقش خود در مرحله نظارت سوق داده می‌شود.

■ با وجود نکات یاد شده، پیشنهاد می‌شود در مراحل بررسی و تصویب لوایح بودجه سنواتی در مجلس شورای اسلامی تا حد امکان از ورود به جزئیات طرح‌های عمرانی پرهیز شود. به‌ویژه تغییر در عناوین طرح‌ها که امکان‌پذیری طرح‌ها را متأثر کرده و اسناد مطالعاتی و طرح‌های توجیهی پشتیبان طرح‌ها را با مشکل مواجه می‌شود.

■ اگرچه افزایش سهم اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای از مجموع مصارف بودجه امری پسندیده است که می‌تواند به بهبود روند تشکیل سرمایه در کشور و ایجاد زیرساخت‌های مولد اقتصادی منجر شود، اما افزایش تعداد طرح‌ها و اعتبارات آنها، بدون رفع موانع تأمین مالی و تخصیص اعتبار لازم به این طرح‌ها می‌تواند شمار طرح‌های عمرانی نیمه‌تمام در کشور را افزایش داده، موجب تجمع مطالبات معوق پیمانکاران این طرح‌ها شده، مخارج دولت را بالاتر برده و سرمایه اجتماعی را مخدوش سازد. از این رو، تمرکز بر اصلاح کیفیت تأمین منابع مالی بودجه (اصلاحات سمت منابع بودجه) و کنترل و افزایش کارایی هزینه‌ها در بودجه (اصلاحات سمت مصارف بودجه)، اهمیتی بیشتر از افزایش مستقیم تعداد و اعتبارات مصوب طرح‌های عمرانی بودجه خواهد داشت.

منابع و مآخذ

- [۱] قانون بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور، تهران: مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۴.
- [۲] لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور، تهران: سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۴۰۳.
- [۳] ع، جلالی موسوی و ع، صدیقی. «مقایسه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه و قانون بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران، ۱۴۰۳، شماره مسلسل: ۱۹۵۴۲.

گزیده سیاستی

مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای عمومی در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ نسبت به لایحه تغییری نداشته و تغییرات صرفاً در جزئیات بوده است. همچنین مواردی که در سقف بودجه منعکس نمی‌شوند؛ ۸۷ هزار میلیارد تومان به بودجه استانی افزوده شده است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۲۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir